Suomen luonnonsuojeluliitto, kirjallinen asiantuntijalausunto
Talousvaliokunta
14. huhtikuuta 2026

Asia: HE 24/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle ydinenergialaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa seuraavaa:

Ydinvoimaloiden polttoaineeksi tarvitseman uraanin louhintaan sekä voimaloiden tuottaman jätteen käsittelyyn ja sijoittamiseen liittyy ratkaisemattomia ympäristökysymyksiä. Ydinjätteen käsittely ja loppusijoitus ovat pitkäaikaisia haasteita, joihin liittyvät riskit on tunnistettava ja otettava vakavasti.

Ydinvoiman lisärakentaminen ei ole nopein eikä kustannustehokkain tapa vastata ilmastotavoitteisiin. Pienten modulaaristen ydinenergialaitosten (SMR-laitosten) hyödyntäminen sähkön tuotannossa voisi lisätä sääriippumatonta sähkön tarjontaa ja hivenen vähentää sähkön hintojen vaihtelua. Ydinvoimalla tuotettu sähkö korvaisi kuitenkin todennäköisesti pääasiassa uusiutuvalla energialla tapahtuvaa sähkön tuotantoa ja hyvin vähäisessä määrin fossiilisilla polttoaineilla tapahtuvaa sähkön tuotantoa.

Ydinkaukolämmön tuotanto vähentäisi todennäköisesti bioenergian ja muiden polttoaineiden käyttöä kaukolämmön tuotannossa sekä mahdollisesti vähentäisi jonkin verran myös sähköä käyttävien lämmitystapojen, kuten lämpöpumput ja sähkökattilat, hyödyntämistä. Määrälliset vaikutukset riippuisivat siitä, kuinka moni kaupunki ja missä laajuudessa ottaisi ydinkaukolämpölaitoksia käyttöönsä.

Energiatehokkuus, energian säästö ja uusiutuvan energian hankkeet, jotka noudattavat ”ei merkittävää haittaa” -periaatetta, vastaavat sekä ilmasto- että energiaturvallisuustavoitteisiin ydinvoimaa paremmin ja nopeammin. Julkinen rahoitus ja lainsäädännön kehittäminen on suunnattava ensisijaisesti ratkaisuihin, jotka ovat ekologisesti kestäviä ja kustannustehokkaita.

<u>Tavoitteet</u>
Ydinenergian käytön yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuuden varmistaminen, riskien hallinta yhteiskunnan ja valtion kannalta sekä hyväksyttävyyden säilyttäminen ovat uudistuksen keskeisiä tavoitteita. Tavoitteena on myös toimitusvarmuus, huoltovarmuus ja etenkin ydinvoimalaitosten turvallisuus ja luotettava käyttö sekä näihin liittyen turvallisuusympäristössä tapahtuneiden muutosten huomiointi. Näihin yhteiskunnan kannalta tärkeimpiin tavoitteisiin nähden lakiuudistuksen muut tavoitteet ovat osittain voimakkaan ristiriitaisia:

- Suomen aseman vahvistaminen houkuttelevana ydinenergian tuotannon ja uusien laitosten rakentamispaikkana.
- Ydinlaitoshankkeiden nopean toteutumisen ja ydinenergian tuotannon kustannustehokkuuden edellytysten parantaminen.
- Uusien ydinenergiaratkaisujen (esim. SMR-laitosten) käyttöönoton edistäminen ja ydinvoimalaitosten sijoittuminen lähelle kulutuskohteita.
- Tyyppihyväksyntämenettelyn käyttöönotto SMR-laitosten ja muiden ydinlaitosten osalta.
- Joustojen tarjoaminen toiminta- ja yhteistyömalleihin ydinlaitoksen koko elinkaaren aikana.
- Mahdollisuus poiketa Säteilyturvakeskuksen lain nojalla antamista määräyksistä.
- Sääntelyn karsiminen hankeriskien ja ennustettavuuden parantamiseksi.
- Lupajärjestelmän keventäminen lupaprosessien alkuvaiheessa ja muutosmahdollisuuksien lisääminen hankekehittäjille prosessin alkuvaiheen jälkeen.

Nämä lakiuudistuksen tavoitteet tähtäävät painotetusti hanketoimijoiden taloudellisen edun parantamiseen, eivät niinkään yhteiskunnan kokonaisedun, ydinenergian käytön riskienhallinnan ja hyväksyttävyyden parantamiseen. Ne voivat päin vastoin heiketä, mikäli lakiesityksen ehdotukset tulevat sellaisenaan voimaan.

Periaatepäätös, lupa-asiat ja ratkaisuvalta

Ydinlaitoshankkeiden ensimmäinen kokonaisvaltainen yhteiskunnan kokonaisedun arviointi tapahtuu periaatepäätöksessä. Kumottavasta laista poiketen sijaintipaikan tai teknologian yksityiskohtainen arviointi ei sisältyisi tähän vaiheeseen. Periaatepäätöksen ratkaisisi valtioneuvosto.

Ydinlaitoksen periaatepäätöksessä, rakentamisluvassa ja käyttöluvassa ei enää käsiteltäisi yksityiskohtaisesti ydinjätehuollon tai ydinmateriaalivalvonnan järjestämistä taikka laitoksen turvallisuuteen liittyviä teknisiä asioita, vaan ne ratkaistaisiin erikseen työ- ja elinkeinoministeriössä ja Säteilyturvakeskuksessa.

Luonnonsuojeluliitto katsoo, että periaatepäätöksen tietosisältöä ei tule karsia tai keventää. Siihen tulee jatkossakin sisällyttää sijaintipaikan ja teknologian yksityiskohtainen arviointi, jotta yhteiskunnan kokonaisetua voidaan luotettavasti ja oikea-aikaisesti arvioida. Yksityiskohtaiset tiedot ovat tarpeen myös rakentamis- ja käyttöluvissa, jotta ydinenergian turvallinen käyttö voidaan varmistaa lupavaiheessa.

Säännöstön yksityiskohtaisuuden vähentäminen edellyttäisi, että ydinlaitosten hankekehittäjiltä ja luvanhaltijoilta vaadittaisiin erinomaista kykyä suunnitella toimintaa ja arvioida ehdottamiensa ratkaisujen turvallisuutta. Suomessa on tuoreita kokemuksia ydinvoimalaitoshankkeesta (Fennovoima Oy), jossa kykyä ei riittävästi ollut. Se hankaloitti merkittävästi turvallisuusarviointien käsittelyä Säteilyturvakeskuksessa.

Pienten ydinvoimalaitoshankkeiden (50 MW) osalta ehdotetaan, että periaatepäätöksen ratkaisisi työ- ja elinkeinoministeriö. **Luonnonsuojeluliitto ei hyväksy ehdotusta, että suurten ja keskisuurten kaupunkien läheisyyteen sijoitettaviksi suunniteltujen SMR-laitosten periaatepäätökset ja yhteiskunnan kokonaisedun harkinnan tekisi kansalaisten valitsemien päättäjien sijaan ministeriön virkakunta. Ydinlaitosten periaatepäätösten ratkaisuvalta tulee säilyttää valtioneuvostolla.**

Luonnonsuojeluliitto pitää välttämättömänä, että ydinlaitoshankkeen periaatepäätöshakemuksesta on jatkossakin hankittava Säteilyturvakeskuksen alustava turvallisuusarvio ja pyydettävä lausunto ympäristöministeriöltä sekä suunnitellun ydinlaitoksen sijaintikunnan kunnanvaltuustolta ja naapurikunnilta.

Valtioneuvoston periaatepäätös ehdotetaan annettavaksi eduskunnalle selontekona. Laista poistuisi eduskunnalle kuuluva vastuu tarkastaa ja hyväksyä tai hylätä valtioneuvoston tekemä ydinvoimalaitoksen periaatepäätös**. Eduskunnan roolia periaatepäätöksen käsittelyssä ei pidä poistaa. Käsittely eduskunnassa tuo ydinlaitoksia koskevaan päätöksentekoon laajaa harkintaa ja demokraattista osallisuutta. Tämä on tärkeää, koska ydinenergian tuotannolla on useita erisuuntaisia, kansallisia ja kansainvälisiä poliittisia ulottuvuuksia.**

Säteilyturvakeskus valvoisi ydinlaitosten rakentamista, käyttöönottoa, käyttöä ja käytöstäpoistoa ja loppusijoituslaitoksen osalta sen sulkemista. Ydinlaitoksen lupa-asian ratkaisisi valtioneuvosto, mutta ydinaineiden ja ydinjätteiden käsittelyyn ja varastointiin tarkoitetun itsenäisen ydinteknisen laitoksen ja maaperäloppusijoituslaitoksen lupa-asian ratkaisisi Säteilyturvakeskus.

Suomen luonnonsuojeluliitto, kirjallinen asiantuntijalausunto
Talousvaliokunta
14. huhtikuuta 2026

Uutena laissa säädettäisiin ydinlaitoslupien siirtämisestä toisen hallintaan, mikä mahdollistaisi laitokseen liittyvän hankekehityksen, rakentamisen, käytön ja käytöstäpoiston toteuttamisen verkostomaisesti ja eri yrityksissä. **Luonnonsuojeluliitto ei kannata ydinlaitoslupien siirtämisestä toisen hallintaan, vaan ehdottaa että toiminnanharjoittajilta edellytetään pitkäjänteistä vastuuta ja toimintaa, kuten kumottavassa sääntelyssä.**

Ydinjätteet, kuljetukset ja loppusijoitus

Ydinjätteiden tuontia, vientiä ja siirtoa koskevaa sääntelyä selkeytettäisiin, mutta perusperiaatetta ei muutettaisi. Ydinjätteen loppusijoittaminen tapahtuisi edelleen Suomessa ja ydinjätteen muu kuin vähäinen tuonti Suomeen loppusijoitettavaksi olisi edelleen kiellettyä. Sen sijaan ulkomaisen ydinjätteen käsittely ja väliaikainen varastointi Suomessa olisi mahdollista valtioneuvoston luvalla. Valtioneuvoston luvan myöntäminen muualta Suomeen tuodun ydinjätteiden käsittelyyn ja lyhytaikaiseen varastointiin edellyttäisi sijaintikunnan puoltoa, ja sijaintikunnalla olisi myös valitusoikeus myönnetystä luvasta.

Luonnonsuojeluliitto ei hyväksy muiden kuin Suomessa toimivien laitosten ydinjätteiden käsittelyä, varastointia ja loppusijoitusta Suomessa. Ydinjätteiden viennistä, tuonnista ja siirrosta tulee säätää kuten kumottavassa ydinenergialaissa. Tämä mahdollistaa jatkossakin rajatun, lähinnä tutkimusperusteisen pienimuotoisen ydinjätteiden viennin, tuonnin ja siirron. Kuljetuksiin liittyy säteily- ja muita turvallisuusnäkökohtia. Käytetty ydinpolttoaine on radioaktiivisuutensa takia erittäin vaarallista ja pysyy vaarallisena satojatuhansia vuosia. Kuljetuksia ei pidä sallia nykytilaa laajemmin.

Malminrikastustoiminta ja talteenottolaitokset

Ehdotuksen mukaan uraani- tai toriumpitoinen malmi olisi myös ydinainetta tiettyjen sitä koskevien raja-arvojen ylittyessä, joten sitä ei enää erikseen mainittaisi soveltamisalaa koskevassa pykälässä. Kaivos- ja malminrikastustoiminta, jonka tarkoituksena on uraanin tai toriumin tuottaminen korvattaisiin ydinaineen talteenottolaitoksella. Tällä tarkoitettaisiin uraanin tai toriumin tuottamista niiden hyödyntämiseksi jatkojalostuksessa, mutta ei sellaista toimintaa, jossa näitä kertyy esim. epäpuhtauksina sivuvirtoihin.

Ydinenergialaissa säädettäisiin edelleen kaivostoimintaan liittyvästä ydinmateriaalivalvonnasta, mutta kaivostoiminnan säteilyturvallisuuteen ja toiminnassa syntyviin luonnon radioaktiivisia aineita sisältäviin jätteisiin sovellettaisiin lähtökohtaisesti säteilylakia.

Ydinaineen talteenottolaitoksen lupaviranomaisen tehtävät säädettäisiin kuuluvan Säteilyturvakeskukselle. Ehdotuksen mukaan valtioneuvosto ei enää ratkaisisi uraanin tai toriumin tuottamista koskevia kaivoslupa-asioita. **Luonnonsuojeluliitto pitää välttämättömänä, että uraanin ja toriumin tuottamista koskevat lupa-asiat jatkossakin ratkaisee valtioneuvosto siten, että Säteilyturvakeskuksen puoltava lausunto olisi edellytys valtioneuvoston myönteiselle lupapäätökselle.**

Ehdotetussa ydinenergialaissa ydinaineen talteenottolaitoksen rakentamislupaa ja käyttölupaa koskevasta hakemuksesta pyydettäisiin lausunnot vastaavasti kuin ydinlaitoslupaa koskevasta hakemuksesta. Sen sijaan sijaintikunnan puoltoa ei edellytettäisi erikseen, mutta sijaintikunnalla olisi valitusoikeus rakentamislupaa koskevasta päätöksestä. **Luonnonsuojeluliitto vaatii, että ydinaineen talteenottolaitoksen rakentamisluvan vireilletulon edellytykseksi säädetään sijaintikunnan suostumus.**

Suomen luonnonsuojeluliitto, kirjallinen asiantuntijalausunto
Talousvaliokunta
14. huhtikuuta 2026

YVA ja kansalaisten osallistumismahdollisuudet

Informointia ja osallisuutta korostavaa YVA-lakia sovellettaisiin lakiesityksen mukaan ydinlaitoshankkeisiin vasta rakentamisupavaiheessa, mikä heikentäisi kansalaisten osallistumismahdollisuuksia. Mikäli tämä hyväksyttäisiin, olisi keskeinen periaatepäätös hankkeesta tehty kokonaan kansalaisia (edes sijoituspaikkakunnan) kuulematta.

Ennakoitavuuden ja YVA-lain tarkoituksenmukaisen soveltamisen kannalta parasta olisi, että ympäristövaikutuksia arvioidaan ja kansalaiset osallistetaan ja informoidaan suunnitellun ydinlaitoshankkeen arvioiduista vaikutuksista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. **Ympäristövaikutusten arviointiprosessin päättävä yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä on liitettävä periaatepäätöshakemukseen, eikä vasta rakentamislupahakemukseen, kuten esitys ehdottaa.** Tämä on ydinenergiahankkeisiin liittyvien menettelyjen ja ydinenergiahankkeiden sosiaalisen hyväksyttävyyden ehdoton edellytys.

Lisätietoja

Hanna Halmeenpää, liittohallituksen puheenjohtaja, 050 5644 122, hanna.halmeenpaa@sll.fi
Nelli Immonen, ilmastoasiantuntija, 045 7885 2037, nelli.immonen@sll.fi